

Wojciech Walczak, Karol Łopatecki
(Białystok)

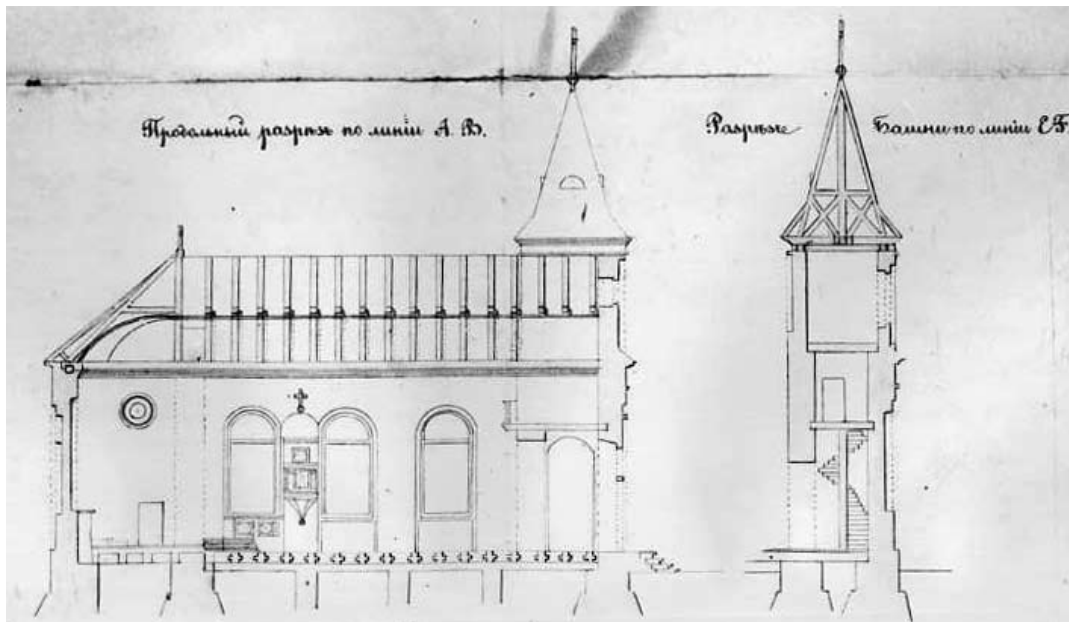
CMENTARZ I KOŚCIÓŁ PW. ŚW. ŚW. SZYMONA I JUDY W DRYCANACH*

Inflanty to obszar niezwykle zróżnicowany. Wynika to z dynamicznych, nierzadko tragicznych, przemian geopolitycznych¹. Doskonałym tego przykładem jest Łatgalia, która stanowi obszar wieloetniczny i wielokulturowy. Jest to w znacznej mierze skutek przynależności w latach 1561-1772 do Wielkiego Księstwa Litewskiego, później zaś do Rzeczypospolitej szlacheckiej². W wyniku rozbiorów ziemie te dostają się pod panowa-

* Niniejszy temat stanowi przykład inwentaryzacji i opracowania zabytków znajdujących się na Łotwie związanych z polskim dziedzictwem kulturowym. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego od kilkunastu lat prowadzi na szeroką skalę inwentaryzację zabytków na Łotwie, również przy pomocy Instytutu Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy. Dzięki tym instytucjom prowadzone są prace nad cyklem publikacji przybliżających wspólne dziedzictwo tego regionu. W dniach 17-20 listopada 2010 r. odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. *Dawne Inflanty Polskie: dziedzictwo i historia*, której organizatorem był Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy oraz Ministerstwo Kultury. Konferencja była elementem upowszechniania wyników prowadzonych badań dotyczących Łotwy.

¹ Najważniejszą pracą akcentującą różnorodność kulturową Inflant jest dzieło Gustawa Manteuffla *Zarysy dziejów krain dawnych inflanckich czyli Inflant właściwych (tak szwedzkich jako i polskich), Estonii z Ozylią, Kurlandii i Ziemi Piltyńskiej*, oprac. K. Zajas, Kraków 2007.

² Nadal brakuje współczesnych monografii prezentujących Inflanty Polskie w okresie nowożytnym. Podkreślić należy, iż pobliskie tereny ks. Kurlandii i Semigalii oraz powiatu piltyńskiego doczekały się już pogłębionego studium. Przykładowo: V. Keller, *Herzog Friedrich von Kurland (1569–1642). Verfassungs-, Nachfolge- und Neutralitätspolitik*, Marburg 2005; B. Dybaś, *Na obrzeżach Rzeczypospolitej. Sejmik piltyński w latach 1617-1717*, Toruń 2004. Wśród prac przyczynkarskich należy wymienić: K. Mikulski, *Wstęp*, [do:] *Urzednicy inflancy XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Mikulski, A. Rachuba, Kórnik 1994, s. 5-22; A. Rachuba, *Udział „Inflantczyków” i oficerów cudzoziemskiego pochodzenia w życiu publicznym Wielkiego Księstwa Litewskiego 1569-1732*, [w:] *Rzeczypospolita państwem wielu narodowości i wyznań, XVI-XVIII wiek*, red. T. Ciesielski, A. Filipczak-Kocur, Warszawa-Opole 2008, s. 431-442; B. Dybaś, *Inflanty a polsko-litewska Rzeczpospolita po pokoju oliwskim (1660)*, [w:] *Między Zachodem a Wschodem. Studia z dziejów Rzeczypospolitej w epoce nowożytnej*, red. J. Staszewski, K. Mikulski, J. Dumanowski, Toruń 2002, s. 108-127.

1. Przekrój pionowy kościoła i wieży kościelnej w Drysanach. Центральный государственный архив, S. Petersburg, фонд 218, opis 3, дело 1660, k. 11v.

nie Romanowów, wchodząc w skład państwa o zupełnie odmiennych stosunkach religijnych, społecznych i kulturowych. Należy zaakcentować okres XIX w., kiedy to kształtowała się nowoczesna narodowość, również w odniesieniu do mniejszości polskiej na terenie Łatgalii³. Bardziej w konsekwencji tych procesów, niż migracji, po odzyskaniu niepodległości przez Łotwę w 1918 r. ziemie te zamieszkiwała liczna diaspora polska⁴. Ta zaś stała się źródłem nieporozumień pomiędzy państwem polskim a łotewskim - w szczególności dotyczyło to przynależności państwowej powiatu ilūksztański. Generalnie jednak stosunki polsko-łotewskie należy w okresie międzywojennym określić jako dobre, a mniejszość polska jako zintegrowaną z nowym krajem⁵. II wojna światowa znów przyniosła zmiany, Łatgalia stała się częścią składową Łotewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, aż do 1991 r., kiedy to znów Łotysze odzyskali niepodległość⁶.

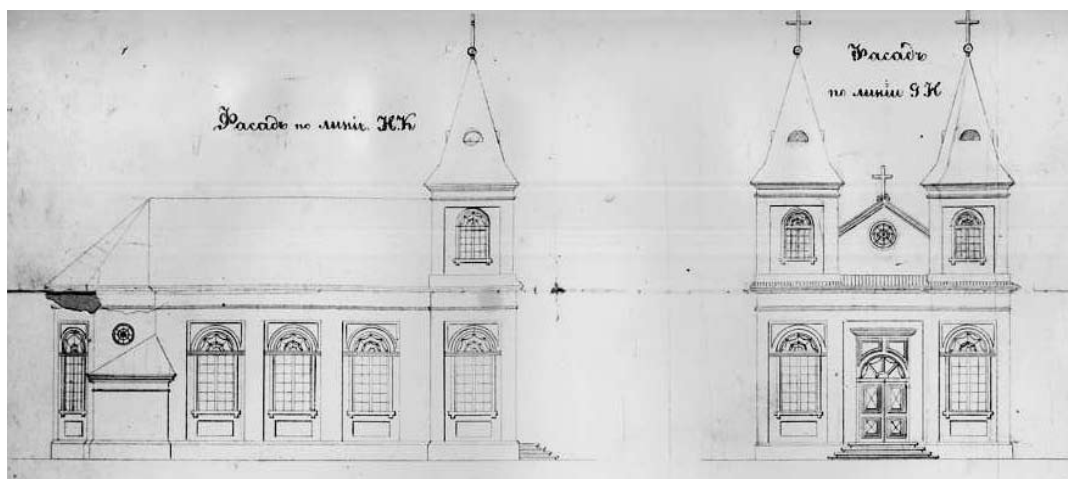
³ Zob. klasyczną już analizę tego zjawiska zaprezentowaną w 1924 r. przez Marcelę Handelsmana (*Rozwój nowoczesności nowoczesnej*, oprac. T. Łepkowski, Warszawa 1973).

⁴ Według władz polskich ich stan świadomości był bardzo różny. Oceniano, iż jedynie połowę można uznać za narodo-wo uświadomioną. Wielu Polaków nie dostrzegało różnicy pomiędzy przynależnością państwową a narodową, co szczególnie interesujące, znaczna część utożsamiała się tylko z regionem. J. Albin, *Polski ruch narodowy na Łotwie w latach 1919-1940*, Wrocław 1993, s. 27.

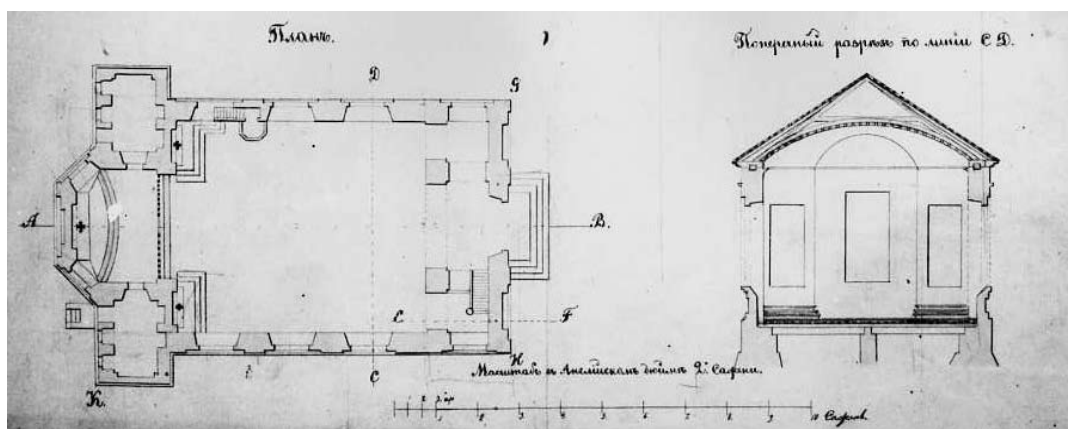
⁵ Por. É. Jēkabsons, *Zaangażowanie państwowo-polityczne szlachty polskiej z Łatgalii (dawnych Inflant Polskich) w pierwszej ćwierci XX wieku*, „Przegląd Wschodni” 4 (1997), 3, s. 513-522; P. Łossowski, *Łotwa nasz sąsiad: stosunki polsko-łotewskie 1918-1939*, Warszawa 1990, s. 20 nn.

⁶ Okres ten spowodował zbliżenie mniejszości polskiej z bliższą językowo ludnością rosyjską. Empirycznym wskaźnikiem tych relacji jest nadal większa liczba małżeństw polsko-rosyjskich niż polsko-łotewskich oraz łotewsko-rosyjskich. J. Miluska, *Polacy na Łotwie wśród swoich i obcych*, „Przegląd Zachodni” 2003, 1, s. 66.

Burzliwa historia tego terenu pozostawiła wyraźne ślady istniejące po dzień dzisiejszy, o czym świadczy chociażby skład etniczny i narodowy na ziemiach łotewskich⁷. Na tym tle rola polonii nadal odgrywa znaczącą rolę w tej nadbałtyckiej republice⁸. Wydaje się, iż w obecnej sytuacji działania państwa polskiego i instytucji pozarządowych powinny iść dwutorowo. Po pierwsze, powinny opierać się na udzielaniu realnej pomocy polonii przy krzewieniu kultury i tradycji polskiej. Dobrym przykładem może być wsparcie szkolnictwa polskiego⁹, jak i przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach ważnych nie tyle dla mieszkańców Polski, ile dla po-

2a. Wygląd zewnętrzny kościoła (projekt). Центральный государственный архив, S. Petersburg, фонд 218, opis 3, дело 1660, k. 11

2b. Rzut poziomy kościoła i przekrój poprzeczny wzdłuż linii CD. Центральный государственный архив, S. Petersburg, фонд 218, opis 3, дело 1660, k. 11.

⁷ W 1998 r. mniejszość polska liczyła 2,2% ogółu ludności republiki łotewskiej i była piątą największą grupą narodowościową. Ibidem.

⁸ Zob. *Polacy na Łotwie*, red. E. Walewander, Lublin 1993.

⁹ Por. M. Stanisławska, *Szkolnictwo polskie na Łotwie*, „Sprawy Wschodnie” 2 (2003), s. 65-76.

3. Wejście do kościoła.

lonii zamieszkującej ziemie łotewskie¹⁰. Po drugie zaś, nastąpić powinna intensyfikacji dokumentacji zabytków, zarówno pochodzących z epok wcześniejszych, jak i (a może przede wszystkim) nieco zapomnianych dóbr kultury powstałych w XIX i XX stuleciu, w szczególności cmentarzy, krzyży przydrożnych, kaplic i świątyń¹¹. Nie mniej ważne wydaje się prowadzenie działań związanych z dyplomacją kulturalną na tym zapomnianym w Polsce obszarze¹².

Niezwykłą, symboliczną rolę, zarówno dla Polaków mieszkających w ojczyźnie, jak i dla polonii łotewskiej, odgrywa kościół i cmentarz w Drycanach¹³. Pochowany jest tam bowiem Gustaw Manteuffel (fot. 7-12), po dzień najwybitniejszy badacz dziejów Inflant¹⁴. W 2006 r. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego zainteresowało się losem znajdującego się tam nagrobka, czego rezultatem było wykonanie prac konserwatorskich (wykonanych pod

stwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego zainteresowało się losem znajdującego się tam nagrobka, czego rezultatem było wykonanie prac konserwatorskich (wykonanych pod

¹⁰ Przykładowo wśród działań podjętych przez ministerstwo na terenie Łotwy można wymienić prace konserwatorskie w kościołach w Auleji, Krasławiu, Kiesiu oraz dawnym karcerze Politechniki Ryskiej (obecnie Uniwersytet Łotewski w Rydze). *Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granicą 2009*, red. K. Sawicki, Warszawa 2009, s. 306.

¹¹ Z uznaniem należy przyjąć proces dokumentacji obiektów zabytkowych związanych z dziejami Rzeczypospolitej przeprowadzoną i gromadzoną przez MKiDN (Archiwum Departamentu Dziedzictwa Kulturowego, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Dokumentacja ta jest sukcesywnie uzupełniana przez Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy, który bierze udział w inwentaryzacji cmentarzy i zabytków architektonicznych na terenie Łotwy.

¹² Por. K. Zajas, *Nieobecna kultura. Przypadek Inflant Polskich*, Kraków 2008.

¹³ Zob. relacje z wypraw na Łotwę, gdzie jednym z ważniejszych odwiedzanych punktów są właśnie Drycany. J. Sozański, *Kilka osobistych refleksji na kanwie wystawy w BN*, „Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej” 2006, 4, s. 62; P. B. Gąsiorowski, *Inflanckie wędrówki z Sumbrem*, „Świat Inflant” 6 (2009), 2, s. 2. Zob. również „Świat Inflant” 3 (2006), 12, s. 8.

¹⁴ Właściwie Gustaw Felician Mikołaj Manteuffel (18 XI 1832 – 24 VI 1916). Szerzej o jego życiu i twórczości: J. Bardach, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XIX, z. 4, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1974, str. 491-493; R. Przelaskowski, *Historiografia polska w dobie pozytywizmu 1865-1900*, Warszawa 1968, s. 100 nn.; *Słownik historyków polskich*, red. M. Prosińska-Jacki, Warszawa 1994, s. 337 i n.

kierunkiem dr. Janusza Smazy). Działania te wywołały istotne zainteresowanie polonii zamieszkującej Republikę Łotewską¹⁵.

Dobra Drycany (Dritzen) były nieodłącznie związane z rodem Rycków, od kiedy w 1568 r. Zygmunt August nadał je (oraz Strusen w powiecie lucyńskim i Piltzen w rzeżyckim) Ernestowi de Ryck¹⁶. Wielokrotnie jednakże władcy nadawali te dobra innym osobom. Tak w świetle nieistniejącego już archiwum drycańskiego, Zygmunt III nadał 25 stycznia 1625 r. dobra Drycany podkomorzemu nadwornemu Janowi Tyzenhausowi. Rodowitym właścicielom udało się jednak uchronić posiadłość przedstawiając dawniejsze do niego prawa¹⁷. Podobnie Michał Sokołowski uzyskał *communicatio iuris* dla żony Aleksandry Józefowiczówny (Hlebickiej?) na dobra Drycany oraz pustosze Peltyno i Reżowo w trakcie rzeżyckim z 13 XI 1639 r.¹⁸ Prawdopodobnie i wówczas musiał nastąpić spór prawny. Rodzinie Ryków udało się w 1677 r. uzyskać przywilej, w której otrzymali od Jana III Sobieskiego potwierdzenie dziedzicznych praw do tych dóbr¹⁹. Kolejna nadzwyczajna sytuacja nastąpiła w połowie XVIII stulecia. Otóż Jan August Hylzen otrzymał 26 października 1752 r. od Augusta III Drycany, Piltzen oraz Rzeczo²⁰. Szczęśliwie Ryckowie zdołali przeciwstawić się tej nieprawej aneksji, przedstawiając w Warszawie dyplom Zygmunta Augusta²¹. Ostatecznie do rodu Manteuffłów dobra te wniosła w 1828 r. Maria Franciszka de Ryk²². Drycany stały się nową siedzibą rodową tej spolonizowanej, katolickiej wówczas rodziny²³. Po powstaniu styczniowym Rosjanie majątek sekwestrują i trzymają aż do 1873 r. Odzyskane dobra są jednak tak zniszczone, iż dziedzice najpierw dzielą nieruchomości, później zaś zmuszeni są sprzedać Drycany w 1883 r.²⁴.

Pierwotnie Drycany podlegały pod kościół położony w Wielonach, ufundowany przez Michała Ryka w 1753 r. Tam też pochowani byli członkowie drycańskiej linii Ryków. Pierwszy niewielki drewniany kościół katolicki wybudowano w Drycanach w 1779 r. przez marszałka Dominika Ryka, a kaplicę w 1789 r. Murowany kościół po-

¹⁵ O relacji z tego zdarzenia można było przeczytać: *Odnowienie grobu Gustawa Manteuffla*, „Polak na Łotwie” 2006, nr 4 (78).

¹⁶ G. Manteuffel, *Zarysy dziejów krain dawnych inflanckich*, s. 291.

¹⁷ G. Manteuffel, *Inflanty Polskie: poprzedzone ogólnym rzutem oka na siedmiowiekową przeszłość carych Inflant*, Poznań 1879, s. 69.

¹⁸ A. Rachuba, *Uwagi do genealogii Sokołowskich herbu Korab*, „Archeion” 91 (1993), s. 174.

¹⁹ G. Manteuffel, *Inflanty Polskie*, s. 90; Sz. Konarski, *Materiały do biografii genealogii i heraldyki polskiej*, t. V, Buenos Aires - Paryż 1971, s. 42.

²⁰ J. Bartoszewicz, *Znakomici mężowie Polscy w XVIII wieku. Wizerunki historycznych osób skreślone*, t. II, Petersburg 1856, s. 231-232.

²¹ G. Manteuffel, *Inflanty Polskie*, s. 73

²² Zob. Archiwum Departamentu Dziedzictwa Kulturowego, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, karta „DRYCANY”.

²³ Zob. G. Manteuffel, *O starodawnej szlachcie krzyżacko-rycerskiej na kresach inflanckich*, Lwów 1910, s. 34-37.

²⁴ A. Urbański, *Memento kresowe*, t. IV: *Rozgromione dwory*, Gdańsk 1991, s. 136-137; R. Manteuffel-Szoega, *Inflanty, Inflanty*, oprac. Z. Szopiński, Warszawa 1991, s. 35.

wstał dopiero w 1859 r. staraniem baronowej Marii z Ryków Manteufflowej i Katarzyny z Ryków Ulanowskiej²⁵.

O okolicznościach budowy kościoła prócz daty budowy i fundatorów wiemy niewiele. Współcześni opisując ten kościół podkreślali jedynie, iż jest on murowany i dwuwieżowy (fot. 3-4)²⁶. Należy pamiętać, iż zgoda na budowę świątyni katolickiej, w szczególności projekt kościoła winien być zatwierdzony przez władze rosyjskie²⁷. Pierwsze działania administracyjne rozpoczęły się w kwietniu 1856 r. Wówczas kwestia budowy nowej murowanej świątyni, na miejscu starej, trafiła pod obrady Konsystorza Duchownego w Mohylewie. Po pozytywnym zaopiniowaniu projektu, sprawa została przekazana II Wydziałowi Departamentu Projektów i Kosztorysów Głównego Urzędu Linii Komunikacyjnych i Budynków Publicznych (*Департамента проектов и смет Главного управления путей сообщения и публичных зданий*). Plan świątyni urząd ten otrzymał 20 lipca 1856 r., ostatecznie rozpatrzył go 5 stycznia 1857 r. (fot. 1-2). Przedstawiony wówczas projekt został oceniony krytycznie, uznano *как для благовидности фасада, так и для большей устойчивости, переделать*²⁸. Ogólny Urząd Departamentu Projektów i Kosztorysów tydzień później zatwierdził tę decyzję. Pod koniec lutego dostarczono nowy projekt. Dostosowano się w nim do zaleceń Wydziału, nadając świątyni charakterystyczny dla Rosji styl klasycystyczny. Zlikwidowano również dwie zakrystie, które miały stanąć po bokach prezbiterium. Koncepcja ta uzyskała pełną akceptację urzędu. Projekt został zaprezentowany carowi Aleksandrowi II w Sankt Petersburgu 1 marca 1857 r., który wyraził zgodę na jego realizację²⁹.

Ostatecznie kościół pobudowano na wzniesieniu. Jest to niewielka murowana, salowa świątynia z dwuwieżową fasadą i wejściem usytuowanym na osi. Fasadę flankują wieże na planie kwadratu, nakryte szpiczastym, czterospadowym dachem namiotowym zwieńczonym krzyżem (fot. 4). Korpus zwieńczony jest gzymsem koronującym oraz narożnymi pilastrami (fot. 3). Wnętrze oświetlone jest przez dziesięć symetrycz-

²⁵ G. Manteuffel, *Inflanty Polskie*, Poznań 1879, s. 126-127, 151; *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (dalej - SGKP), t. 2, Warszawa 1881, s. 177-178.

²⁶ G. Manteuffel, *Inflanty Polskie: poprzedzone ogólnym rzutem oka na siedmiewiekową przeszłość całych Inflant*, Poznań 1879, s. 151; SGKP, t. 2, Warszawa 1881, s. 178. W niektórych przewodnikach po pół wieku od budowy murowanej świątyni, nadal wymieniano drewniany kościółek pobudowany przez rodzinę Ryków. Zob. N. Rouba, *Przewodnik po Litwie i Białejrusi*, Wilno [po 1909], s. 51.

²⁷ Dużo bardziej liberalne stosunki panowały w Królestwie Polskim. Do powstania styczniowego na wszelkie prace przekraczające 3000 rubli wymagane było pozwolenie Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Po tym okresie zostały przeniesione do resortu spraw wewnętrznych, by ostatecznie wraz z utratą autonomii trafiały bezpośrednio do Petersburga, do departamentu obcych wyznań, jak od początku miało to miejsce w Łatgalii. Por. A. Majdowski, *Uwagi o konserwacji zabytków architektury sakralnej w Królestwie Polskim na przelomie XIX i XX stulecia*, „*Nasza Przeszłość*” 77 (1992), s. 228-229.

²⁸ Российский государственный исторический архив, ф. 218, оп. 3, д. 1660, к. 11v. Odrzucony projekt nadal jest przechowywany: ibidem, k. 11 (plan, fasada i przekrój), brakuje jednakże przerobionych projektów. Zob. fot. 1-2.

²⁹ Cały proces administracyjny: Российский государственный исторический архив, ф. 218, оп. 3, д. 1660, к. 11-16v.

nie umieszczonych okien zamkniętych łukiem pełnym. Prezbiterium zamknięte zostało wielobocznie w formie apsydy. Wnętrze kościoła wyposażono jednorodnie w stylu neogotyckim. W ołtarzu głównym znajdują się figury: „Chrystus” (Najświętsze Serce Jezusa), Św. Piotr Apostoł, św. Paweł (fot. 5). W świątyni znajdują się również pełnoplastyczne figury św. Szymona, św. Judy Tadeusza, św. Józefa, św. Jana Nepomucena, dwa drewniane krucyfiksy oraz feretron z obrazem malowanym na blasze cynkowej z XIX w.³⁰

Jeszcze przed powstaniem nowej świątyni istniał przykościelny cmentarz. Pierwotnie miał on charakter rodzinny, gdzie Jakub i Maria Manteufflowie pochowali dzieci, które zmarły we wczesnych latach życia. Maria, Ludwika i Katarzyna zmarły odpowiednio: 27 września 1838 r., 21 sierpnia 1843 r. i 27 czerwca 1844 r. (fot. 15). Jeden przygotowany dla nich nagrobek i odlany krzyż żeliwny świadczy, iż został on sporządzony najwcześniej w 1844 r. Badania genealogiczne wskazują, iż Jakub i Maria doczekali się dziewięcioro dzieci z których aż pięcioro umarło w młodości. Nie znamy miejsca pochówku pozostałej dwójki³¹. Natomiast z pozostałych dzieci jedynie Gustaw po śmierci złożony został do grobu w Drycanach, pozostali – Ryszard (zm. 1887 w Rydze), Józef (1920), Jan (1917 w Helifors) zostali pogrzebani w innych miejscach, na co wpływ miała sprzedaż majątku w 1883 r. Występuje również wyraźna korelacja pomiędzy śmiercią Jakuba Manteuffla 16 lutego 1857 r. a intensyfikacją starań o budowę kościoła. Możemy jedynie zastanawiać się, czy wiadomość o odrzuceniu projektu budowy świątyni (12 lutego) dotarła do ciężko chorującego człowieka. Niewątpliwie natomiast w rozmowach z urzędnikami, śmierć męża baronowej mogła stanowić pozamerytoryczny, ale bardzo ludzki argument przy błyskawicznej akceptacji drugiego projektu. Można więc uznać, iż kościół stanowi wyraz bardzo bliskich relacji małżonków. W tym czasie pochowani tam zostali: Michał Ange (zm. 27 kwietnia 1848) – fot. 17, Augusta Ryckowa (zm. 1849) – fot. 18, oraz Maria Ange (zm. 16 grudnia 1851) – fot. 16. Najmłodszym pochówek miał miejsce w 1997 r., kiedy to zmarł (31 stycznia) ksiądz Pilters Ciumans (fot. 19).

Rekapitułując, prezentacja kościoła i cmentarza w Drycanach nie pozwala na dalekoidące podsumowania. Wręcz przeciwnie, stanowi zaledwie jeden z pierwszych etapów poznawania XIX-wiecznej kultury materialnej Łatgalii. Niezbędne wydaje się podjęcie całościowych prac inwentaryzacyjnych dotyczących świątyń, kapliczek, krzyży przydrożnych jak i cmentarzy. W pierwszej kolejności należy przeprowadzić pracę przy niewielkich cmentarzach rodzinnych, których stan zachowania jest w najgorszym stanie. Cmentarz w Drycanach stanowi na tym tle pocieszający wyjątek.

³⁰ M. Levina, *Dricēnu katolu baznicā. Dricēni Catholic Church* [w:] *Eiropa – Kōpīgs mantojums. Baznicā Latvijā*, Rīgā 1999, poz. 66.

³¹ Zob. *Genealogisches Handbuch der baltischen Ritterschaften, Teil 3, 1: Kurland, Bd.:1*, Görlitz, 1939, str. 393.

4. Kościół pw. św. św. Szymona i Judy

5. Ołtarz główny

Obraz „Najświętsze Serce Jezusa” w ołtarzu głównym

6. Fragment ogrodzenia

7. Widok na fragment cmentarza z nagrobkami (od lewej): dwie tablice upamiętniające postać Gustawa Mentueffla w języku polskim i łotewskim, żeliwny nagrobek

8. Dwie tablice upamiętniające postać Gustawa Manteuffla.

9. Płyta inskrypcyjna z białego marmuru, z zaokrągloną u góry krawędzią, 1937 r.:

Latvišu draugam
Latgolas vēstures pētnīkam
Baronam
Gustavam Manteufelam
dz. 18. nov. 1832 g.
mir. 24. nov. 1916 g.
Latgališu Skolotāju Centralā b-ba

10. Płyta z białego marmuru wykonana z funduszy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2006 r. z napisem:

MIEJSCE
WIECZNEGO SPOCZYNKU
GUSTAWA MANTEUFFLA
1832-1916
WYBITNEGO HISTORYKA,
PRAWNIKA, ETNOGRAFA

11. Granitowy pomnik (180 cm x 65 cm, grubość ok. 20-30 cm) z 1982 r. W środkowej części od strony szlifowanej i polerowanej medalion z podobizną G. Manteufla (średnica 32 cm, głębokość 3 cm), powyżej krzyż łaciński. Pod medalionem płyta o wym. 68 cm x 28 cm (grubość 1,2 cm).

12. Płyta inskrypcyjna na pomniku Gustawa Manteuffla z 1982 r. z napisem:
 HISTORICUS ET DESCRIPTOR GENTIUM
 VIR NOBILIS
 GUSTAVUS MANTEUFFEL
 NATUS ANNO 1832. DIE 18 MENSIS NOVEMBRIS DRICANIS
 MORTUUS ANNO 1916. DIE 24 MENSIS APRILIS BONIFACOVAS
 CONDITUS ANNO 1916. DIE 29 MENSIS APRILIS DRICANIS

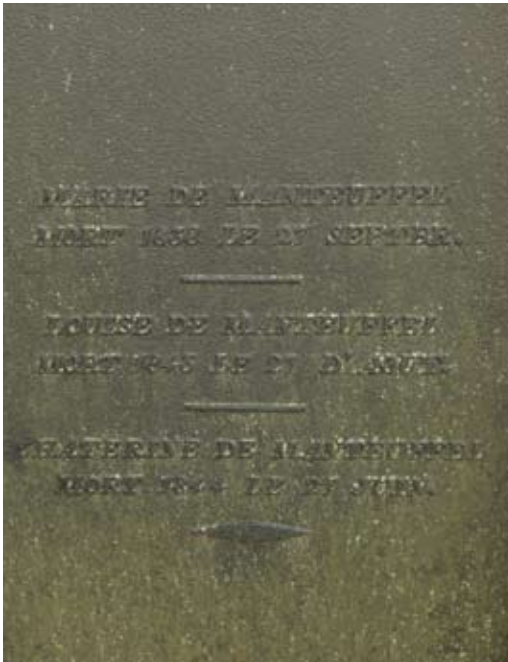
13. Nagrobek (żeliwny) Marii Manteuffel, matki Gustawa z napisem:

CI-GIT
 MARIE DE MANTEUFFEL
 NÉE 24 MARS 1811
 A WIELONY
 DÉCÈDÉE LE 15 JUN 1874
 À RIGA

14. Nagrobek (żeliwny) Jakuba Manteuffela, ojca Gustawa z napisem:

CI-GIT
 JACOB DE MANTEUFFEL
 MORT LE 16 FÉVRIER
 1857.

15. Fragment cmentarza. Pierwszy z prawej nagrobek 3 córek Manteuffel w ogrodzeniu żelwnym. Na żelwnej płycie zwieńczonej krzyżem napis:

MARIE DE MANTEUFFEL
MORT 1838 LE 27 SEPTER.

LOUISE DE MANTEUFFEL
MORT 1843 LE 21 D'AOUT.

CHATERINE DE MANTEUFFEL
MORT 1844 LE 27 JUIN.

16. Krzyż żelwny z napisem:

CI GIT MARIE ANGE
MORTE 1851. LE 16. DECEMBRE.

17. Krzyż żeliwny (ten samo co w fot. nr 16) z napisem:

CI-GIT MICHEL
MORT 1848. LE 27. AVRIL.

18. Nagrobek Augusty Ryckowej. Treść napisu na krzyżu:

Przód:
AUGUSTA RYCKOWA
Tyt:
ZMARŁA 1849 ROKU

19. Nagrobek kapitana Piltersa Ciumansa.

Wojciech Walczak, Karol Łopatecki

THE CEMETERY AND CHURCH OF ST. SIMON
AND ST. JUDE IN DRYCANY

SUMMARY

The authors present the history and inventory of the cemetery and church of St. Simon and St. Jude in Drycany, where one of the most eminent historians and the bard of Polonica in Livonia – Gustavus Baron Manteuffl – was buried. The text is part of a project implemented by the Research Institute for Cultural Heritage in Europe and the Ministry of Culture and National Heritage, initiating the documentation of religious cultural monuments and publications embodying this region of the former Commonwealth.

Translated by Leszek Czerski & Sheila Callahan

